

АНДРАГОГІЧНІ ПІДХОДИ У ПІСЛЯДИПЛОМНІЙ ОСВІТІ

Ключові слова: андрагогіка, теорія, методика, фармація, навчання дорослих людей, безперервна освіта

Вся історія становлення та розвитку навчання людини як самостійної галузі його діяльності вказує на те, що навчання має бути безперервним і адаптивним. Оскільки в створенні матеріальних, соціальних і культурних засад приймає участь в основному доросле населення, то навчання має здійснюватися з урахуванням їхніх вікових, соціально-психологічних, національних та інших особливостей. На це і спрямована сучасна педагогічна наука андрагогіка – галузь педагогічної науки, яка розкриває теоретичні та практичні проблеми навчання, виховання і освіти дорослої людини протягом усього її життя.

Мета роботи – вивчення даних спеціалізованої наукової літератури про андрагогіку як науку, що обґрунтовує безперервне навчання дорослих людей із застосуванням бібліосемантичного методу.

Результати дослідження та обговорення

Термінологічний словник визначає андрагогіку (грецьке «андрос» – доросла людина, чоловік; аго-гейн – вести) як розділ теорії навчання, що розкриває специфічні закономірності освоєння знань і умінь дорослим суб'єктом навчальної діяльності, а також особливості керівництва цією діяльністю з боку професійного педагога [1–4].

Поняття «андрагогіка» було введено в 1833 р. німецьким істориком педагогіки А. Каппом. Будучи порівняно молодою галуззю наукового знання, андрагогіка знаходиться в процесі становлення. Спорідненість термінів «педагогіка» і «андрагогіка» зберігає смислову спадкоємність зі сферою педагогіки. Водночас поняття «андрагогіка» містить вказівку на специфіку навчання дорослої людини [5].

У 1994 р. у класифікатор напрямів та спеціальностей вищої професійної освіти Росії (03.14.00) включено спеціальність – андрагогіка, а в 1995 р. затверджено Державний стандарт спеціальності [6].

Від педагогіки «відбрунькувалася» самостійна область наукових знань, яка не тільки описує чинники, пов'язані з освітою дорослих, а й пояснює їх, шукає відповідь на питання: як повинні бути організовані освітні процеси, щоб забезпечити гармонійний розвиток особистості, що знаходить сенс життя в спілкуванні з іншими, що йде в ногу з часом.

Андрагогіка створює теоретичні та методичні засади діяльності, що допомагає дорослим придбати не тільки загальні та методичні основи діяльності, а також загальні та професійні знання, освоїти досягнення культури і сформувати (або переглянути) життєві принципи. Андрагогіка розглядає освіту в контексті життєвого шляху людини. Вона розкриває принципи, засоби і методи, за допомогою яких підвищується соціальна і соціально-реабілітуюча функція освітнього процесу [7].

Андрагогіка носить міждисциплінарний характер. Специфічним предметом андрагогіки є теорія і методика навчання дорослих людей в контексті безперервної освіти [8].

Основна функція андрагогіки відповідно до змісту, закладеного в її назві, – вести дорослу людину. А для цього необхідно знати природу та особливості того, кого ведеш. Тому андрагогіка тісно взаємодіє з іншими областями наукового знання і практики. Подібне цілісне уявлення відповідає конкретно-історичному рівню розвитку пізнання. У цих рамках андрагогічне знання виконує особливу функцію, концентруючись на проблемах, пов'язаних з навчанням в системі взаємодії дорослих людей.

Актуальність андрагогічного підходу зумовлено низкою факторів:

- загальне та всебічне ускладнення суспільного життя (соціальна невизначеність);
- розширення діапазону видів діяльності сучасної людини;
- швидке старіння колись придбаної компетентності (що скоротило терміни її функціональної придатності);
- необхідність вчитися все життя (ніхто не може навчити раз і назавжди);
- загострення шкільної кризи в 60-ті роки. Нездатність середньої школи впоратися з вимогами науково-технічної революції;
- зростання вимог до молоді людини жити в мінливому суспільстві;
- підвищення частки людей III віку (у 1962 р. було затверджено вікові градації: 45–60 – середній вік, 60–75 – літній вік, 75–90 – старечий вік, понад 90 – довгожителі).

Навчання – це джерело збагачення творчого потенціалу особистості і воно має бути довічним процесом. Здатність до постійного нарощування кваліфікації, підвищення рівня професійної компетентності в рамках колись набутої професії – необхідна якість сучасного безперервного оновлення знань і умінь, ключове питання освіти, конкурентоспроможності індивіда, організації, нації в цілому. У сучасному мінливому світі знання самі по собі застарівають досить швидко і потребують оновлення в середньому кожні 6–7 років [9].

Серйозною загрозою наших днів є відставання здібності людини адаптуватися до змін у навколишньому світі від темпів цих змін. Традиційна базова освіта, як загальна, так і професійна, не встигає за соціальними, економічними, виробничими, інформаційними змінами, принципово не може забезпечити людину знаннями, вміннями та особистими якостями на все життя. Кризу компетентності просто людини або працівника сьогодні розглядають як одну з найважливіших ланок в ланцюзі кризових явищ.

Встановлено, що після закінчення вищого навчального закладу щороку в середньому втрачається 20% знань. Швидке старіння знань спостерігається в різних сферах. Як свідчить практика, для підтримки знань на рівні вимог сучасності фахівець має не менше 4–6 годин на тиждень приділяти вивченню останніх досягнень в галузі, якою він займається.

Напрями, види, форми освіти, орієнтовані як на підвищення професійної компетентності фахівця, так і на його особистий розвиток, чітко позначені в освітніх програмах, пов'язані з підвищенням кваліфікації, професійною підготовкою та перепідготовкою за новими спеціальностями і реалізуються через навчальні заклади додаткової професійної освіти (підвищення кваліфікації). До них належать навчально-методичні та освітні центри, університети, академії, інститути підвищення кваліфікації, спеціальні факультети вищих учбових закладів [10].

Метою підвищення кваліфікації є оновлення теоретичних і практичних знань фахівців у зв'язку з підвищенням вимог до рівня кваліфікації і необхідністю освоєння

сучасних методів вирішення професійних завдань. Відповідно до законодавства України підвищення кваліфікації проводять в міру необхідності, але не рідше одного разу на 5 років упродовж всієї трудової діяльності працівників [11].

Підвищення практичної та науково-професійної кваліфікації включає: спеціалізацію, стажування, тематичне удосконалення, тематичні та проблемні семінари, передатестаційну підготовку, ординатуру, тривале навчання фахівців у вигляді магістратури, аспірантури, докторантури, здобуття вченого ступеня і постійної самоосвіти [12, 14].

Метою професійної перепідготовки фахівців є отримання ними додаткових знань, умінь і навичок, необхідних для виконання нового виду професійної діяльності в рамках отриманої освіти або нової спеціальності. За результатами проходження професійної перепідготовки фахівці отримують диплом державного зразка, що засвідчує їх право вести професійну діяльність у певній сфері.

Однією з форм додаткової професійної освіти є стажування. Його основна мета – формування та закріплення на практиці професійних знань, умінь і навичок, отриманих в результаті теоретичної підготовки. Стажування здійснюється також з метою вивчення передового досвіду, набуття професійних і організаторських навичок, для виконання обов'язків по займаній або вищій посаді [4].

Головна мета підвищення кваліфікації – забезпечення на основі вдосконалення професійної діяльності фахівця безперервності і поступовості розвитку його особистості. Запити дорослої людини в системі підвищення кваліфікації пов'язані в основному з бажанням підвищити рівень професійної компетенції, самовизначитися в професійній сфері, продовжити загальнокультурний розвиток. На різних етапах професійної діяльності вимоги від підвищення кваліфікації у дорослої людини змінюються [13, 15].

Важливо, щоб безперервна професійна освіта сприяла збереженню і розвитку суб'єктної позиції спеціаліста на основі самоаналізу, самооцінки, самоорганізації в подальшому освоєнні поля професійної активності [7].

Нові організаційні форми професійної та загальнокультурної освіти потребують осмислення і розроблення науково-методичного інструментарію. Це завдання покликана виконати наукова галузь – андрагогіка.

Вихідні передумови андрагогіки.

1. Тому, хто навчається, належить провідна роль в процесі всього навчання (тому він навчається, а не той, кого навчають).

2. Дорослий навчається і прагне до самореалізації, до самостійності, до самоврядування і усвідомлює себе таким.

3. Дорослий навчається володіти життєвим (побутовим, соціальним, професійним) досвідом, який може використовуватись як важливе джерело навчання як його самого, так і його колег.

4. Доросла людина навчається для вирішення важливої життєвої проблеми і досягнення конкретної мети.

5. Дорослий навчається та розраховує на невідкладне застосування отриманих в ході навчання умінь, навичок, знань і якостей.

6. Діяльність дорослого, що навчається, значною мірою детермінується тимчасовими, просторовими, побутовими, професійними, соціальними факторами, які або обмежують, або сприяють процесу навчання.

7. Процес дорослого, що навчається, організовано у вигляді спільної діяльності з тим, хто навчає, на всіх його етапах: планування, реалізації, оцінювання і, певною мірою, корекції.

Висновок

Таким чином, андрагогіка являє собою яскравий приклад відображення загальних тенденцій розвитку сучасного наукового знання. З одного боку, це інтеграція інформації навколо ключових проблем, з іншого – її спеціалізація і диференціація. Андрагогіка передбачає ефективно функціонуючу систему освіти дорослих, задовольняючи освітні замовлення людей, сприяє розвитку потреби в безперервній освіті, включенню дорослих людей в загальноосвітній простір, активізації їх ініціатив.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Онушкин В. Г., Огарев Е. И.* Образование взрослых: Междисциплинарный словарь терминологии. – СПб., Воронеж, 2004, 452 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: iovtao.ru/?action=shop Basket add&c
2. Андрагогіка // Матеріал з Вікіпедії – вільної енциклопедії [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ru.wikipedia.org/wiki>
3. Российская педагогическая энциклопедия в 2-х томах / Под ред. *В. В. Давыдова.* – М. – С. 1993–1999.
4. Андрагогіка [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iqlib.ru/book/preview/1ED71C1AEF2B443CB2E78A3A7C88B9CC>
5. *Змеев С. И.* Андрагогика: Становление и пути развития // Педагогика. – 2005. – № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: lib.mgppu.ru/oracunicode/index.php?..
6. *Глейзер Г. Д.* Новая Россия: Общее образование и образующееся общество // Педагогика. – 2009. – № 6. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: lib.mgppu.ru/oracunicode/index.php?..
7. *Змеев С. И.* Технология обучения взрослых. – М., 2002. [Електронний ресурс]. – Режим доступу до документу: portalus.ru/modules/pedagogics/rus_...
8. Рабочая книга андрагога / Под ред. *С. Г. Вершловского.* – СПб., 1998. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: moi-universitet.ru/library/articles...
9. *Богданова А. И., Деренжи Н. Д., Стефанова В. С.* Информация и образование в XXI веке // Открытое образование. – 2008. – № 1. [Електронний ресурс].
10. Специалист в системе повышения квалификации и переподготовки кадров: Сб. науч. тр. / Под ред. *С. Г. Вершловского.* – СПб., 1993. – С. 18.
11. Закон України «Про вищу освіту» // Відомості Верховної Ради України. – 2002. – № 20. – С. 134.
12. Наказ Міністерства охорони здоров'я України № 35 від 24.02.2000 р. «Об утверждении Положения об особенностях ступенчатого образования медицинского и фармацевтического направления».
13. *Вороненко Ю. В., Минцер О. П., Иванов Д. Д.* Современная философия трансфера знаний в последипломном медицинском образовании // Почки. – 2012. – № 2. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: mif-ua.com/archive/issue-32302/
14. Організація навчального персоналу закладів охорони здоров'я з питань забезпечення якості медичної допомоги. Метод. рекомендації. – К., 2013. – 22 с.
15. Примірне положення про підвищення кваліфікації за очно-заочною формою з елементами дистанційного навчання у Національній медичній академії післядипломної освіти імені П. Л. Шупика. – К., 2013. – 24 с.

Надійшла до редакції 05. 02. 2014.

АНДРАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ В ПОСЛЕДИПЛОМНОМ ОБРАЗОВАНИИ

Ключевые слова: андрагогика, теория, методика, фармация, обучение взрослых людей, непрерывное образование

АННОТАЦИЯ

Андрагогика – это раздел теории обучения, раскрывающий специфические закономерности освоения знаний и умений взрослым субъектом учебной деятельности, а также особенности руководства этой деятельностью профессиональным педагогом.

Актуальность и цель публикации диктуется необходимостью донесения до фармацевтической общественности теоретических и практических знаний на основе принципов андрагогики. Андрагогика тесно взаимодействует с другими областями научного знания и практики. В этих рамках андрагогическое знание выполняет особую функцию, концентрируясь на проблемах, связанных с обучением в системе взаимодействия взрослых людей.

Библиосемантическим и аналитическим методом сделан обзор публикаций в смежных с фармацией областях наук для внедрения и эффективного развития функционирующей системы образования взрослых в период последипломного обучения специалистов в области фармации.

Целесообразность андрагогического подхода обусловлена усложнением общественной жизни, расширением диапазона видов деятельности современного человека, быстрым устареванием некогда приобретенной компетентности, необходимостью учиться всю жизнь, возрастанием требований к человеку жить в меняющемся обществе, повышением доли людей III возраста.

Андрагогика представляет собой яркий пример выражения общих тенденций развития современного научного знания. С одной стороны, это интеграция информации вокруг ключевых проблем, с другой – ее специализация и дифференциация. Эта наука предусматривает эффективно функционирующую систему образования взрослых, удовлетворяя образовательные заказы людей, способствуя развитию потребности в непрерывном образовании, включению дипломированных специалистов фармации в общее образовательное пространство, активизации их инициатив.

*Yu. P. Vdovichenko, R. S. Korytnyuk., L. L. Davtyan, A. S. Solovyov, O. Ya. Rozdorozhnyuk
National Medical Academy of Post-graduate Education named after P.L. Shupyk, Kyiv*

ANDRAGOGICAL APPROACHES IN POSTGRADUATE EDUCATION

Key words: andragogy, theory, methodology, pharmacy, teaching adults, continuing education

ABSTRACT

Andragogy is a section of learning theory, which reveals the specific patterns of development of knowledge and adult's skills subject to training, and the specific of guiding the professional educator.

The relevance and objective of the publication is dictated by the need to reach Pharmaceutical Society of theoretical and practical knowledge on the basis of the principles of andragogy. Andragogy is working closely with other areas of scientific knowledge and practice. In this framework, the andragogy knowledge performs a specific function, focusing on issues relating to education in the system of interaction between adults.

A review of the publications in the areas of Pharmacy sciences related to implementation and effective development of the functioning system of adult education in the period of post-graduate training of specialists in the field of pharmacy by bibliosemantic and analytical method.

The usefulness of andragogy approaches by stems from the complexity of public life, the expansion of the range of activities of contemporary man, the rapid obsolescence of once acquired competence, need to learn all the time, increasing of demands to a person living in a changing society, increasing the proportion of people of III age.

Andragogy is an outstanding example of the expression of the General trends in the development of modern scientific knowledge. On the one hand, this integration of information around key issues, on the other, its specialization and differentiation. This science is effectively functioning system of adult education, satisfying educational orders of people, promoting the development of continuing education needs, including graduates of the pharmacy in the General educational environment, strengthen their initiatives.

Електронна адреса для листування з авторами: krs40@mail.ru